

УДК 811.111'373.231

О. Ю. Карпенко, І. П. Попік, Н. М. Тхор

КОНЦЕПТУАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ІДЕОНІМІВ У РОМАНІ А. ЛЕВІНА «ДИТИНА РОЗМАРІ»

Статтю присвячено аналізу концептуалізації ідеонімосфери роману А. Левіна «Дитина Розмарі», зокрема ролі ідеонімів у характеристиці антагоніста.

Ключові слова: поетонімосфера, ідеонім, концептуалізація, художня картина світу.

Ще одна спроба **ви-читання** роману А. Левіна, тобто всебічного розгляду, а вже потім прочитання, і, нарешті, «почуття» того, як втілюється й розвивається поліфонія художнього образу [5: 230], присвячена специфічному розряду власних назв — **ідеонімів**, які було використано у тексті дуже часто. Ономатургія досліджуваного тексту відбиває авторські концепти його **художньої картини світу** в залежності від його **концептуальної картини світу** — «системи інформації індивіда про довкілля, яка безперервно конструюється та складається з когнітивних структур — концептів» [10: 117]. Фонетична та морфологічна структури власних назв, їх мотивація, символічний характер, етимологія розширюють та поглиблюють наше розуміння авторського задуму, або, за термінологією Бхартріхарі, проростають «семена» (*bīja*) читацьких знань, чи неспроявлені **ментальні слова** набувають повного значення, **спхота слова** (*pada-sphota*) [4: 89, 91; 1].

Поетонімосфера літературного твору — це «одна з граней багатомірної художньої картини світу, неухважність до якої обертається суттєвими втратами» [9: 136]. Для автора художнього твору усі вжиті ним власні назви, які здатні грати настільки суттєву роль ключових елементів сугестії поетичної мови і які можна було б назвати **ономасуттемами** [6: 96], є концептами. В цьому випадку відбувається суцільна концептуалізація всієї поетонімосфери — всіх ужитих у творі власних назв. Спробуємо докладніше розглянути концептуалізацію ідеонімів на прикладі відомого роману сучасного американського письменни-

ка Айри Левіна «Rosemary's Baby», який було створено у 1967 році. Цей твір присвячено сатанізмові, адепти якого оселилися у манхетенському районі Верхній Вестсайд. Відомо, що роман А. Левіна базується на реальних подіях [15 : VIII] — Церква Сатани була заснована Антоном Шандором ЛаВейем у 1966 році і продовжує успішно функціонувати й досі.

Сприйняття художньо-образної текстової реальності, або особливого модуса мовної дійсності [2 : 139], є процесом, який потікає між свідомістю того, хто творить, і свідомістю того, хто сприймає [11 : 167], причому інформативному наповненню «читацького корелята» передує ентропія [13]. Тож своєрідною «системою подразників» при декодуванні твору виступають внутрішньотекстові елементи, що сприяють художньо-пізнавальному процесові осмислення певних компонентів текстової структури [8 : 16]. Концептуалізація власних назв художнього твору — один з обов'язкових компонентів входження читача у віртуальний світ цього твору.

У досліджуваному тексті антагоніст — Гай, чоловік Розмарі, який її зрадив і віддав Сатані її ще ненароджену дитину, — актор театру, який мріє про участь у різних виставах та кінофільмах, цікавиться культурним життям Нью-Йорку. Тож у тексті знаходимо такі ідеоніми: *Hamlet* (5)¹, *The Sandpiper* (5), *Luther* (5), *Nobody Loves an Albatross* (5), *Come Blow Your Horn* (11), *Another World* (19), *Skyscraper* (22), *Drat! The Cat!* (22), *The Impossible Years* (22), *Hot September* (22), *Here Comes the Groom* (26), *The Fantastick* (65), *Wait Until Dark* (65), *Sweet Bird* (69), *Don't I Know You from Somewhere?* (87), *Bus Stop* (88), *Greenwich Village* (93), *Variety* (154), *Two Hours of Solid Crap* (185).

Гай особисто грає у кількох виставах та фільмах, причому їх поіменовано, бо вони є важливим засобом непрямой характеристики цього персонажу. Серед цих ідеонімів привертають особливу увагу наступні п'ять:

1. *Another World* — телевізійний серіал, який з'являється у тексті у той момент, коли подружжя Вудхаусів спромоглося отримати можливість оселитися у будинку своєї мрії Бремфордї. Як стає зрозумілим, саме тут функціонує руйнівна секта сатаністів, тут життя Розмарі та її дитини перетворюється на пекло.

¹ У дужках подається номер сторінки за виданням Levin I. *Rosemary's Baby*. — L. : Corsair, 2011. — 229 p..

2. *Here Comes the Groom* — музичний кінофільм, ідеонім, який маркує таємне рішення чоловіка Розмарі віддати їх ненароджену ще дитину Сатані.

3. *Wait Until Dark* — фільм жахів, в якому Гай грає у той момент, коли стан Розмарі погіршується, вона починає бачити страшні сни, бо передчуває майбутні жахи.

4. *Don't I Know You from Somewhere?* — екранізоване оповідання, назва якого використовується у тексті саме тоді, коли до Розмарі приходять часткове розуміння того, що відбувається, вона починає намагатися відокремити друзів від ворогів, добре від поганого.

5. *Two Hours of Solid Crap* — ідеонім, що номінує нереальну виставу, в якій за сюжетом бере участь Гай у той час, коли Розмарі повністю усвідомлює, що відбувається у будинку, розуміє, які люди й істоти її оточують, викриває зраду свого чоловіка.

Таким чином, ідеоніми поетонімосфери твору Айри Левіна «Дитина Розмарі» виконують ідеологічну функцію, тобто містять певний «конотативно-асоціативний комплекс, який ... представляє «ідеологему», що актуалізується. Йдеться про власні назви з «попереднім» змістом» [7 : 94]. Так, ідеоніми на позначення переважно реальних, відомих сучасним мешканцям Нью-Йорку вистав, які мають свою історію, зміст, перетворюються на спосіб характеристики всієї описуваної ситуації, ланка яких створює сюжетні зміни. Динаміка розвитку характеру антагоніста наявно відбивається за допомогою у тім числі й ідеонімів. А ось вигаданий останній ідеонім скоріш за все актуалізує прямі референтні значення своїх компонентів та виражає ставлення Розмарі (а також автора й читача) до всієї ситуації, яка відбувається в сімейному житті головної героїні роману. Саме цей інвективний ідеонім через свій знижений реєстр виконує потужну **сугестивну функцію**, яка пов'язана з певним впливом на людську психіку [12 : 147], і не тільки через те, що «інвектор прагне виставити інвектума у неприглядному виді» [12 : 156–157], а й завдяки створенню певного емоційного стану в адресата, який (у разі своєї читацької іпостасі) необов'язково є інвектумом.

Таким чином, концептуалізація ідеонімосфери аналізованого роману сприяє створенню специфічної концептуальної картини світу, яка є не лише системою понять про сукупність реалій, але й системою смислів, що втілюються у ці реалії через слово-знак, слово-концепт

[3 : 207]. Ономатургічну майстерність А. Левіна можемо порівняти з мастером англійського слова Дж.Толкієном, про якого К. Л. Робінсон висловився так: «Більшість з назв дуже підходять своїм адресатам ..., відбиваючи одну чи кілька важливих рис людини, місця чи предмета ... Назви також підходять своїм кандидатам за фонологічним та морфологічним стилем ансамбля, до якого ті належать, а також лінгвістичній схемі, яку Толкієн наклав на конструкцію свого уявного світу [14 : 73].

Список літератури

1. Вакьяпадия // Новая философская энциклопедия. — Режим доступу: <http://iph.ras.ru/elib/0542.html>
2. Винокур Г. О. Филологические исследования: Лингвистика и поэтика. — М.: Наука, 1990. — 453 с.
3. Жайворонок В. Мовні знаки культури: спроба лексикографічного опису // Лінгвостилістика: об'єкт — стиль, мета — оцінка: зб.наук.праць, присвячений 70-річчю С. Я. Єрмоленко. — К. ; 2007. — С.92–102.
4. История лингвистических учений. Древний мир. — Л.: Наука, 1980. — 258 с.
5. Калинкин В. М. Попытка вы-чтения поэтики онимов из «Поэзии собственных имен» // В пространстве филологии. — Донецк: Юго-Восток, 2002. — С. 230–240.
6. Михайлов В. Н. К вопросу о суггестивных свойствах ономастической лексики в «поэтическом языке» // Антология поэтономологической мысли. — Том 1. — Донецк: Юго-Восток, 2008. — С. 96–97.
7. Михайлов В. Н. О функциональной специфике собственных имен в художественном тексте // Антология поэтономологической мысли. — Том 1. — Донецк: Юго-Восток, 2008. — С. 93–95.
8. Мойсієнко А. К. Слово в аперцепційній системі поетичного тексту. Декодування Шевченкового вірша. — К.: Сталь, 2006. — 304 с.
9. Отин Е. С. Стилистические функции собственных имен в рассказах В. М. Гаршина // Труды по языкознанию. — Донецк: Юго-Восток, 2005. — С.135–144.
10. Павленис Р. И. Проблема смысла: Современный логико-функциональный анализ языка. — М., 1983. — 286 с.
11. Тороп П. Х. Текст как процесс // *Finitis duodecim lustris*: Сб.статей к 60-летию Ю. М. Лотмана. — Таллин: Ээсти раамат, 1982. — С.167–171.
12. Форманова С. В. Инвективы в українській мові. — К.: Вид.дім Д. Бураго, 2012. — 336 с.
13. Шеннон К. Математическая теория связи // Работы по теории информации и кибернетике. — М., 1963. — С.243–332.

14. Robinson Ch.L. What Makes the Names of Middle-Earth So Fitting? Elements of Style in the Namecraft of J. R. R. Tolkien // Names: A Journal of Onomastics. — V.61, #2. — Lawrence : Allen Press, Inc., 2013. — P.65–74.
15. Levin I. Rosemary's Baby. — Lnd.: Corsair, 2011. — 229 p.

Карпенко Е. Ю., Попик И. П., Тхор Н. М.

КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ НАГРУЗКА ИДЕОНИМОВ В РОМАНЕ А. ЛЕВИНА «РЕБЕНОК РОЗМАРИ»

Статья посвящена анализу концептуализации идеонимосферы романа А. Левина «Ребенок Розмари», в особенности роли идеонимов в характеристике антагониста.

Ключевые слова: поетонимосфера, идеоним, концептуализация, художественная картина мира.

Karpenko E. Yu., Popik I. P., Thor N. M.

CONCEPTUAL CHARACTER OF IDEONYMS IN I. LEVIN'S NOVEL «ROSEMARY'S BABY»

The article is dedicated to the analysis of ideonymic sphere of I. Levin's novel «Rosemary's Baby», especially to the role of ideonyms in the antagonist's characterization.

Key words: poetonymic sphere, ideonym, conceptualization, artistic map of the world.